

Stetoskopet er viktig for kardiologen, skalpellen for kirurgen og samtalen for psykiateren. Språket er viktig for dem alle

Språket er en del av faget

 Engelsk oversettelse på www.tidsskriftet.no

Alle leger skriver. Allmennlegen skriver ned anamnese og kliniske funn på sin PC og sender henvisninger til spesialist eller sykehus der det er påkrevd. Sykehusleger noterer sine observasjoner, vurderinger og handlinger i journalen med tastatur eller ved bruk av diktafon. Gjennom språket dokumenteres pasienters tilstand, behandling og prognose. Språket formidler virkeligheten.

Språk er viktig for sykehusdrift og bør brukes godt. Lange strategidokumenter med moteord og pompøse setninger kan virke mot sin hensikt. Ordknapp og slurvete henvisninger kan gjøre det vanskelig å vurdere i hvilken grad pasienten skal prioriteres. Sykehusbrev med innkalling til undersøkelse kan være så innviklet formulert at pasienter rett og slett ikke forstår innholdet (1). Litt for tidlig avsendte e-poster kan føre til misforståelser og uheldige situasjoner. Ved skriftlig kommunikasjon står ordene der – på papir eller på skjerm – og kan ikke trekkes tilbake, forklares nærmere eller modifieres med ansiktsuttrykk, blikkontakt, tonefall eller pausebruk slik som under pasientsamtaler og forelesninger. Det å skrive er noe annet enn å samtale eller å forelese.

Legestudenter trenger skrivetrening, og innlevering av en skriftlig oppgave inngår nå i studiet ved de fleste medisinske studiesteder. Under spesialistutdanningen bør yngre leger gå gjennom innkomstnotater og epikriser sammen med sin veileder eller en annen overlege for å få råd og tilbakemeldinger om innhold, form og språk. Dette er pedagogiske muligheter som må brukes.

Språket er selvfølgelig særlig viktig for leger som skriver vitenskapelige artikler. Forskning er like mye resonnement, tolking og formidling som datainnsamling og dataanalyse. Forskere må beherske fagets terminologi og må kunne skrive på en forståelig måte – de må ha evnen til å skrive godt, presist og dekkende. I praksis er det umulig å skille klart mellom fag og språk: Innsikt uttrykkes med ord og dårlig innsikt avsløres av ord, og en dårlig studie blir ikke god hvis bare presentasjonen er god (2). Godt fagspråk er å velge riktige ord og dekkende formuleringer – det er noe annet og langt mer enn rettskrivning, grammatikk og kommagregler.

Skrift skjerper tanken, og å skrive fremmer evnen til kritisk tenkning. Mange opplever at de gjennom å skrive får et mer bevisst forhold til kliniske funn, forskningsdata eller hva de ønsker å formidle. Innsikten kommer så å si etter hvert som man skriver. Som en erfaren skribent har skrevet: Det er først når du formulerer deg for å nå frem til andre, at du finner ut hva du selv egentlig tenker (3).

Å skrive godt handler om å ta hensyn til leserne, har noen sagt. Man skriver ikke for å skrive, men for å bli lest, forstått og trodd. Upresise og klønete formuleringer kan føre til at leseren kommer i tvil om forfatterens kompetanse og troverdighet. Da hjelper det ikke om budskapet er godt og hensiktene de beste. Uklart skrevet er uklart tenkt.

Som nyansatt medisinsk redaktør i Tidsskriftet for 15 år siden ble jeg overrasket over nivået på norske legers skriveevner. Det varierte mye og gjør det fortsatt. Forfattere jeg kjenner som gode forelesere, er ikke alltid like flinke til å skrive. Det er til å leve med.

Som redaktører redigerer vi etter skjønn – noen ganger forsiktig, andre ganger mer omfattende, og ofte etter råd fra eksterne fagvurderere. De fleste forfattere uttrykker takknemlighet for denne hjelpen, men noen få blir irritert (4). Nesten alltid kommer vi frem til løsninger som både forfatter og redaksjon er fornøyd med. Dette samarbeidet mellom forfatter, fagvurderer og redaktør er på sitt beste når det bidrar til å nå målet – å få forfatterens budskap frem til potensielle lesere. Forholdet mellom forfatter og redaktør har dermed mange fellestrekk med lege-pasient-forholdet – både åpenhet, respekt og felles rolleforståelse er nødvendig. I tillegg har redaktører et ansvar overfor leserne.

For dem som ønsker å bli bedre til å skrive vitenskapelige artikler, finnes det mange kilder for læring – både på norsk (5) og på engelsk (6, 7). Grunnreglene er svært enkle: Har du mye på hjertet, så skriv én ting om gangen. Skriv det enkle og generelle først. Sett punktum i tide. Ikke press for mye informasjon inn i én og samme setning. Stryk unødvendige ord. Unngå gjentakelser. Når du har vansker med å lage en god og dekkende formulering, spør deg selv: Hvordan ville jeg forklart dette til «mannen i gata» eller til min egen bestemor? Det kan sette deg på sporet. Bruk erfarne og uerfarne kolleger for veiledning og råd, for hva noen mener er språklige petitesseer, kan for andre være avgjørende for meningsinnholdet.

Forfattere som skriver i Tidsskriftet, ønsker å dokumentere og formidle kliniske erfaringer og forskningsresultater til norske leger. Tidsskriftets oppgave er å fremme medisinsk kunnskap og å vedlikeholde og utvikle et norsk medisinsk fagspråk (8, 9). Derfor er det viktig at teksten er tilpasset norske leger i sin alminnelighet. Dårlig språk tar oppmerksomheten bort fra innholdet, mens et presist språk løfter innholdet frem (9). Slik er det også med henvisninger, journalnotater og epikriser. Derfor er språket viktig for alle leger.

Petter Gjersvik
petjense@online.no
Tidsskriftet

Petter Gjersvik (f. 1952) er medisinsk redaktør i Tidsskriftet. Han er hudlege, dr.med. og førsteamanuensis ved Oslo universitetssykehus, Rikshospitalet. Forfatter har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Litteratur

- Hegtun H. Pasienter skjønner ikke sykehusbrev. www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Pasienter-skjønner-ikke-sykehusbrev-6776811.html [5.3.2012].
- Aavitsland P. Kritikk uten hemninger. *Tidsskr Nor Lægeforen* 2008; 128: 1377.
- Johansen A. Skriv! Håndverk i sakprosa. Oslo: Spartacus, 2009.
- Sellevold OFM, Brattlid D. Har Tidsskriftet for lang publiseringstid? *Tidsskr Nor Lægeforen* 2010; 130: 1228–31.
- Nylenna M. Publisere og presentere. *Medisinsk fagformidling i teori og praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2008.
- Hall GM, red. *How to write a paper*. 4. utg. London: BMJ Books, 2008.
- Taylor RB. *Medical writing. A guide to clinicians, educators, and researchers*. 2. utg. New York: Springer, 2011.
- Om Tidsskriftet. tidsskriftet.no/Meta/Om-Tidsskriftet [5.3.2012].
- Ødegaard R. Språket i Tidsskriftet. *Tidsskr Nor Lægeforen* 2006; 126: 71.